

Pedagogická psychologie

Charakteristika pedagogické psychologie

Pedagogická psychologie je hraniční vědecká disciplína (čerpá poznatky z psychologie a pedagogiky) zkoumající zákonitosti výchovně vzdělávacího procesu.

Ladislav Ďurič charakterizuje pedagogickou psychologii jako vědu o psychologických zákonitostech permanentního a cyklického procesu vzdělávání a výchovy dětí i dospělých.

Předmět zájmu

- Zvláštnosti vývoje osobnosti v souvislosti s výchovně vzdělávacím procesem;
- psychologické problémy vyučovacího procesu (včetně procesu učení), účinnosti didaktických postupů, motivace ve vyučování v souvislosti se zájmy a potřebami žáků;
- problémy poznávací činnosti a jejího rozvoje ve výchovně vzdělávacím procesu;
- základy výchovy (jde o výchovu mravní, estetickou, intelektuální, volní, citovou);
- problémy žakovského kolektivu (školní třídy, utváření, vývoj třídy, vztahy ve třídě a jejich vliv na jedince, zvláštnosti procesu socializace);
- zvláštnosti vztahů mezi učiteli, žáky a jejich rodiči.

Využití v praxi

- Otázky poznávání žáků – dětí a dospělých,
- zvláštnosti jednotlivých vývojových etap osobnosti ve vztahu k vzdělávání a výchově,
- problémy vyučovacího procesu, účinnost didaktických postupů, motivace v pedagogickém procesu – význam potřeb,
- problémy poznávací činnosti a jejího rozvoje ve VVP,
- problémy výchovy tělesné, intelektuální, estetické, volní, mravní, citové, problémy kázně,
- problémy kolektivu, skupiny – jeho utváření, vývoj, směr,
- vliv základních činitelů vývoje na osobnost – dědičnost, prostředí, výchova, sebevýchova,
- mechanismy socializace, učení.

Metody pedagogické psychologie

Pozorování

Náhodné – při mnoha příležitostech – při výuce, mimo výuku, jak se chová nemocný na oddělení a např. v bufetu (mimo oddělení – na vyšetření).

Systematické – při výzkumu učení a vyučování, při výzkumu na oddělení – výzkumník pozoruje předem určené jevy. Připravit předem záznamový arch, kde je předepsáno, co pozorovat. Je možné zachytit děje kamerou, magnetofonem – nutný souhlas pozorovaných osob. Výzkumník může působit jako rušivý faktor na oddělení, ve třídě, než si na něj děti zvyknou.

Rozhovor – interview

Řízený – předem vytvořit pořadí otázek; nutné zajistit předem důvěryhodné prostředí, atmosféru, klid.

Volný – odebrání ošetřovatelské anamnézy, rozhovor s dítětem, rodiči, učiteli.

Průběh rozhovoru se zaznamenává, otázkou je, kdy – během rozhovoru (rušení klienta nebo pacienta), po ukončení výzkumník může mnoho důležitých informací zapomenout.

Předem znát jméno osoby, srozumitelně formulované otázky, které odpovídají věku dotazovaného. Vhodné reakce na odpovědi nemocného.

Experiment

Záměrně a plánovitě zasahujeme u zkoumaného dění, abychom je lépe poznali.

Laboratorní experiment – probíhá v laboratoři, kde je jednodušší kontrolovat podmínky experimentu. Výhodné u výzkumu dvou skupin, které chceme porovnat.

Experiment v přirozených podmínkách – při vyučování – experimentální výuka, zavádění nových vyučovacích metod, nové způsoby ošetřování ran. Př. experimentální a klasická třída, ošetřování ran tradičními způsoby a pomocí nových pomůcek. Skupiny se porovnají.

Experiment je možné opakovat. Nesmí poškodit zkoumanou osobu. Experiment pomáhá budovat nové teorie a ověřovat hypotézy.

Rozbor slovních projevů

Z dotazníku, rozhovoru, psaných textů – sloh, pozorování. Jedná se o subjektivní údaje, závislé na jedinci, který mluví, nebo píše.

Introspekce (sebepozorování)

Dotazník

Za krátký časový úsek zkoumáme více respondentů a získáme mnoho materiálu k výzkumu. Dotazník musí být profesionálně připraven, nutné klást přiměřené otázky, maximálně 20 položek, aby to respondenta neodradilo.
Nevýhoda – návratnost dotazníků, nutné mít promyšleno předem.

Př. z praxe – dotazníky v nemocnicích na spokojenost pacientů.

Rozbor výsledků činnosti

U žáků – sledujeme vlastnosti dětí – trpělivost, vytrvalost, u nemocných reakce na sdělenou informaci, rozbor chování.

Standardizované psychodiagnostické metody

IQ dotazníky, dotazníky na zjištění osobnosti nemocného – mají přesné instrukce, ty musí psycholog dodržet – jak dlouho vyplňovat, jak vyhodnotit. S těmito nástroji pracuje klinický psycholog. Pedagogicko-psychologická poradna.

Projektivní techniky

Rorschachův test – klinický psycholog. 10 tabulek s inkoustovými skvrnami – klient do skvrn vkládá svou povahu, představivost.

Kresba rodiny – začarovaná rodina – začarování do zvířat – hodnotí se typ zvířete, umístění jednotlivých členů rodiny, výška.

Doplňování nedokončených vět – klient projikuje své plány, potlačené city, motivy.

Transverzální výzkum – průřezový

Př. dotazník stejného typu vyplní mnoho žáků – např. kolik studentů chodí na brigádu v 1., 2., 3. ročníku. Je to průřez pro přehled v danou dobu.

Longitudinální výzkum

Sleduje osoby po několik let. Omezuje se na určitý počet osob, další nepřibírá.

Odkazy

Související články

- Učitel ve výuce
- Utváření osobnosti
- Odměny a tresty ve výchově
- Neprospěch žáka
- Vztah mezi učitelem a žákem